

Delejes erővonalú tornyok

Anselm Kiefer állandó installációja Milánóban

TÖRÖK JUDITH

Bicocca a neve Milánó észak-keleti külső városrészének – itt volt a páрмаi Arcimboldi család bicoccája, azaz szerény kis nyári kastélya a 15. században. Itt állnak azok a hatalmas épületek, ahol régen a Pirelli autógumikat gyártották, ma pedig kortárs művészeti projekteket valósítanak meg Marco Tronchetti Provera, Leopoldo Pirelli vejének elnökletével. A Hangar Bicocca Alapítvány művészeti igazgatója Vicente Todolí. Az alapítvány 2004-ben jött létre, a három épület eredeti karakterét megőrző, fokozatos restaurálás 2012-ben fejeződött be, és azóta egyre több magas színvonalú kiállítás és esemény kap itt helyet.

Elsősorban nemzetközileg elismert művészeket hívnak meg, mint amilyen a nemrégiben szereplő Philippe Parreno francia művész, akinek *Hipotézis* című gigantikus fény-, hang- és videoinstallációja csaknem másfél órán át bűvöli el a látogatókat, de bámulatosak voltak Damián Ortega mexikói művész szétszedett motoralkatrészekből vagy egyszerű használati eszközökből épített installációi is egy másik óriásteremben.

Ami mégis egyedülállóvá teszi ezt az intézményt, az *Anselm Kiefer* állandó installációja, ami az alapítvánnyal egyidőben született, és azóta egyre épül és gyarapodik. Anselm Kiefer 1945-ben született a Németországban. Jogot és irodalmat tanul, majd művészeti pályára lép, és eleinte Joseph Beuys nyomdokában halad. A 90-es években megvásárol Dél-Franciaországban egy hatalmas kimustrált selyemgyárat, és átalakítja saját műtermévé. Ma többnyire Párizsban tartózkodik egy 30 ezer négyzetméteres műteremben, mely egykor a Samaritaine Áruház raktára volt. Nem is lehet másként bejárni, csak autóval. Az út mentén rozsdás tankok, konténerek, vásznak és rózsabokrok vagy éppen ólom repülőgépek tűnnek elénk a hangyákként futkározó asszisztensek hada között. „Nem ismerem határt a nagyságban” – ismeri be Kiefer, s így folytatja: „ha valaki a szüleiével együtt egy kis szobában nő fel, az később tágas terekre vágyik”. A 70-es évektől kezd nagyméretű vászhatnak és installációkat készíteni és olyan anyagokat használni, mint az ólom, a homok, a hamu, a szalma vagy a magvak. 1984-ben Jeruzsálemben ihlető elemévé fogadja a héber misztikát, a Kabbalát. Hosszú utazásokat tesz

Egyiptomba, Jemenbe, Braziliába, Indiába és Közép-Amerikába, izgatni kezdik a múlt hatalmas építményei, illetve azok romjai, melyek ékesen bizonyítják az ember égbe törésének hiábavalóságát.

2004-ben, az Alapítvány születésekor Lia Rumma, tekintélyes nápolyi galériatulajdonos révén kerül a helyszínre a Hét Mennyei Palota (Sette Palazzi Celesti). Nem lehetett volna site-specifikusabb installációt ide megálmodni. A mennyei paloták gondolata a Sefer Hechalotnak

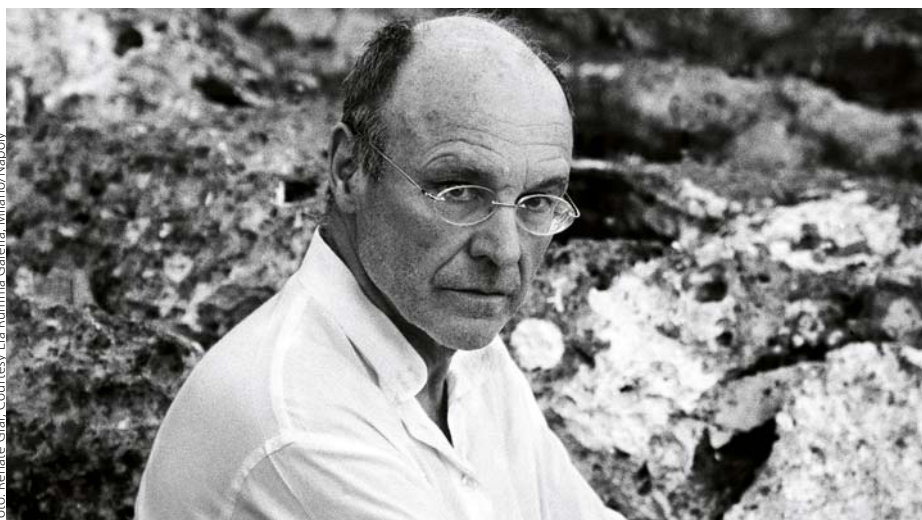

Foto: Renate Graf, Courtesy Lia Rumma Galéria, Milánó/Nápoly

(A paloták könyvének) nevezett, a 4-5. században keletkezett héber írásmű olvastán merült fel Kieferben. Az írás azt a szellemi folyamatot foglalja össze, amelynek végeztével a kiválasztott halandó eljut Istenhez.

Az egyenként 90 tonnányi és 14-18 méter magasságot elérő hét torony vasbetonból készült. A művész az egyes elemek, vagy ha úgy tetszik emeletek, közé ólomból készült könyveket és ékeket illesztett, ezek fokozzák a tornyok statikai stabilitását. Kiefer mégsem funkcionális célból használja előszeretettel az ólmot, hanem mert szimbolikus értéke van: a hagyomány szerint a melankólia anyaga. A Hét Mennyei Palota fontos állomása Kiefer munkásságának. A kétes egyensúly határán balanszírozó tornyok a második világháború utáni nyugati világ robbanásszerű fejlődésének jelképei, jövőbe vetülések, melyek a jelenünkre utalnak.

A *Sefiroth*, az első és legkisebb torony, mindössze 14 méter magas. A tetején hét ólomkönyv és tíz neonbetűs, a *Sefiroth*-ban felsorolt név, amelyek a héber misztikában az Isteni teremtés folyamatára utalnak, azaz: Keter (a fenséges Korona), Chochmah (Bölcsesség), Binah (Megértés), Chesed (Könyörület) Gevurah (Hatalom vagy ítélet), Tiferet (Szépség), Netzach (Örökkévalóság), Hod (Visszaverődés), Yesod (a Világ teremtése) és Malkuth (Királyság).

ANSELM KIEFER

ANSELM KIEFER:
Alkímia, 2012
A Lia Rumma Galéria, Milánó/
Nápoly; HangarBicocca jóvóltából

Melankólia a második torony neve. Arról ismerhető fel, hogy a legfelső elem Albrecht Dürer 1514-ben készült rézkarcának poliéderét ábrázolja, ami valószínűleg a művész allegóriája. A reneszánsz filozófia ugyanis úgy tartja, hogy a művészek a „Szaturnusz jegyében születtek”, márpedig a Szaturnusz a melankólia bolygója, tehát meghatározza a művész kontemplatív, ambivalens habitusát. A torony aljában üvegszilánkok és papírszeletek, azaz a „hullócsillagok” jelképezik a jelenkort. Rajtuk az égitestek NASA által használt sorszámai olvashatók. Az *Ararat* a kis-ázsiai hegyről kapta nevét, ahol a Biblia szerint Noé hajója zátonyra futott. Ezt jelképezi a torony tetején az a kis ólomhajó, ami lehetne a béke és a menekülés hírnöke, de egyúttal egy pusztítást és elnéptelenedést okozó hadihajó is.

ANSELM KIEFER:
A hét mennyei palota, 2004-2015,
installáció,
A Lia Rumma Galéria jóvóltából

Mágneses erővonalak a címe a legmagasabb, 18 méteres toronynak. A tetőtől a talapzatig egy ólom filmszalag fut végig rajta, amely végül egy ólom filmtekercs és egy

ólmokamera mellett landol. Az anyag használatának több magyarázata lehet. Talán a sötét náci időkre utal amikor, a zsidók és az etnikai kisebbségek kultúrájának a megsemmisítése volt a cél, de lehet, hogy a nyugati kultúrán időnként végigsöprő bizánci, majd később kálviniista képromboló hullámról van szó, vagy éppen arról, amit Kiefer állít: „minden műalkotás megsemmisíti az előzőt”.

JH&WH: E két torony körül ólomból öntött formátlan meteoritdarabok hevernek szétszórva, ezek a Kabbalában leírt teremtés mítoszát jelképezik, az agyagfigura összetört darabjait, amibe az Isten életet lehel, létrehozva a világ népeit és a zsidó diaszpórát. A két szimmetrikus torony tetején neonfelirat látható: JH és WH. Ha ezeket a héber fonetika szerint összeolvassuk, akkor a kimondhatatlan szó, Jahweh (az Isten) áll össze.

Az utolsó torony a *Hulló Képek Tornya*, vaskeretek lógnak róla, üvegek össze-vissza töredezve. A keretekbe a művész szándékosan nem tett semmilyen képmást.

2009 és 2015 között öt új festménnyel bővült az eredeti projekt, Vicente Todolí jóvóltából. Az egységes installációt kiegészítő hatalmas vásznak visszatükrözik Kiefer filozófiai elgondolásait az ember és a természet, illetve a gondolkodástörténet és a nyugati filozófia összefüggéseiről. Valamennyi kép vászon, olaj, akrilemulzió, sellak és ólom, a legkisebbik mérete 6,1x7,6 m, a legnagyobb pedig 3,8x11 méter.

A *Jaipur* (2009) egy indiai város nevét viseli, ahol Kiefer utazásai során megfordult. Éjszakai tájat ábrázol, a kép aljában egy fölfordított piramisra emlékeztető építmény van, míg a felső részben csillagos ég.

A két *Ez a sötét fény, amely csillagokat hullat* (Cette obscure clarté qui tombe des étoiles, 2011) címet viselő táblán sivatagi tájat látunk, s rajtuk szétszórva napraforgómagokat (visszatérő elemek

fotó: Agostino Osio © Anselm Kiefer

fotó: Agostino Osio © Anselm Kiefer

fotó: Agostino Osio © Anselm Kiefer

ANSELM KIEFER:
Ez a sötét fény, ami csillagokat hullat, 2011,
A Lia Rumma Galéria, Milánó/
Nápoly; és HangarBicocca
Alapítvány, Milánó jóvoltából

Kiefer képein): lehullott csillagok negatívjait – hiszen nem fényesek, hanem feketék. Ezekkel a hozzáadott elemekkel a képek szinte szobrokká, háromdimenzióssá válnak.

Alkimia a neve annak a szintén két képből álló kompozíciónak, amelyeken a kiszikkadt, sivár mezők fölé két mérlegtányér lóg be, az egyikben só, a másikban napraforgómag, az első a terméketlenség, az utóbbi a termékenység szimbóluma.

A kiállítás legnagyobb vászna *A Német Üdvösség Útja* (Die Deutsche Heilslinie, 2012–2013). Kiefer a vásznon átívelő szivárványba írja azoknak a filozófusoknak a nevét, akik a felvilágosulástól Marxig azt

állították, hogy a német üdvösség titka egy erőskezű vezérben keresendő. Ezzel szemben a Caspar David Friedrich műveire emlékeztető központi figura körül azoknak a gondolkodóknak a neve olvasható, akik ugyanezt az üdvösséget csakis saját identitásuk felismerésben látják megvalósulni.

„Ma a világ beteg – mondja a művész –, ott van Szíria, Nigéria például. Rosszul vagyunk megépítve, főleg a fejünk. Mit tehet a művészet? Természetesen közvetlenül semmit! Csak jelezheti, hol a gond. A művészet cinikus, a világ negatív oldalát mutatja meg.” Európa jelenkora viharos és végtelenül bonyolult. Kiefer nemcsak a saját, hanem mindannyiunk szerepét és felelősségét vizsgálja ezzel kapcsolatban.

ANSELM KIEFER:
A hét mennyei palota, 2004-2015,
installáció,
A Lia Rumma Galéria jóvoltából

fotó: Agostino Osio © Anselm Kiefer

